

Mágneshegy

regényrészlet

A lakás ajtaja résnyire nyitva, talán nekünk hagyták így. Az ajtón a kilincs magasságában egy megkopott matrica nyomai. Felismerem, annak idején én is kiragasztottam ilyet az ajtónkra, egy szép fényes matricát, amin egy hörcsög hirdette, hogy odabent olyan gyerek lakik, aki nagyon szereti az általa reklámozott kakaót.

Sötét és szűk előszobába lépünk be, szokatlanul hosszú, és mintha enyhén jobbra kanyarodna. A falat elborítják a kabátok, kalapok, képek, dobozok, a plafonig felkapaszkodó polcrendszer, és a polcokon sorakozó, ki tudja, hány méter folyóirat. Anyám azt mondaná, egy ilyen lakást az isten se tudna kitakarítani. A villanyóra mellett van még hely, kiabál ki egy női hang. Túl sokáig keressük a villanyórát, mire megjelenik a hang gazdája, egy nálam is alacsonyabb, vékony, kislány külsejű nő, és ha nem lógna mindkét fülében egy hosszú csingilingi, és nem viselne egy denevérszárnyú, modern esésű, piros színű, kötött pulóvert, akkor fiúnak nézném. Ő Szántó Panni, a legendás Krizsán Ernő kevésbé legendás felesége vagy élettársa, talán a hörcsögös matricát egykor az ajtóra ragasztó gyerek anyukája. Bogdán a tanítványaiként mutat be minket, akiket abban a reményben hozott magával, hogy tanuljunk egy kis jó modort, ezt természetesen viccnek szánja. Levente készségesen vihog, Panni a fejét csóválja, Bogdán szeme közé néz, és rövid hatásszünet után rákiált, hogy Tamás, te egy hülye állat vagy. Hát neked még nem esett le, folytatja, hogy ebben a korban, mondjuk úgy negyvenöt fölött, már neked kell tanulnod a fiataloktól? Örülj, hogy szóba állnak veled!

Addig még van másfél évem, fuvolázza Bogdán.

Jó, akkor majd megbeszéljük másfél év múlva, Panni rám nevet, mintha már is a cinkosa lennék, és leráncigálja rólam a kabátot, az ujjába gyúri a sálamat, majd felakasztja az egésztest egy láthatatlan akasztóra a villanyóra mellé, ami valóban ott van a falon, csak félig eltakarta egy mocsárzöld szövetkabát és egy szőrös mackót formázó hátizsák. Milyen aranyos, mondom, és végighúzom rajta a kezem.

Jaj, én olyan hülye vagyok, mert én ezt az unokámnak vettem, mármint a nem létező unokámnak. Suttogva kezdi a mondatot Panni, majd robban a hangja. Később rájövök, hogy előszeretettel váltogatja a suttogást a kiabálással.

Kevés budapesti lakást ismerek belülről, azt a párat, amelyben jártam, olyanok lakják, akik rövid ideje élnek ott bútoraiknak és könyveiknek csupán egy részével. Leventének a szülei bérelnek lakást, egy idős, távoli nagynéni halt ki belőle, akinek a gyerekei nem érnek rá éppen a lakással foglalkozni, inkább olcsón, mindenestől kiadták a rokonoknak. Levente ott él a régi vitrin, a régi, vasalt ágyneműk, a régi nipppek és a régi csipketerítők társaságában, ezek között dobál-

ja szét az ejtőernyő méretű zoknijait, céduláit, kazettáit. Bogdán ugyancsak bútorozott lakást bérel, az egyik fal mellett még egy pianínó is pihen, de alig látszik az egész szobát meghatározó kávébarna galériától. Könyvespolc nincs, Bogdán könyvei a földön sorakoznak, itt-ott egy összegyűrdött kifestőfüzet, egy pár kicsi piros papucs a fogas alatt, Dóri feliratú műanyagbögre a kredencben, macis tusfürdő a zuhanytálca szélén. Az alkalmi látogató innen tudhatja, hogy Bogdánnak van egy kislánya, aki időnként megfordul ebben a lakásban.

Ez a Királyhágó utcai otthon egészen más. Itt egy értelmiségi család lakik, ki tudja, hány éve, talán életük nagy részét itt töltötték, a sok-sok folyóméter könyv, dísztárgy és használati eszköz már-már földtörténeti rétegeket alkotva pihennek egymáson, és hogy legalul mi van, azt talán ők is rég elfelejtették. A folyosóról jókora hall nyílik, ahová most belépünk. Sarokkanapé, dohányzóasztal, könyvespolcok, szekrények, ebédlőgarnitúra, valamint hifitorony, CD-lemezek, videokazetták, sakkóra, a sarokban szobabicikli és mellette egy szövőszék. Ahol a falon még egy kis hely maradt, ott festmény, bekeretezett fotó vagy szöttes lóg. Úgy érzem, ez a lakás ismerősebb és otthonosabb, mint az a néhány másik, amelyekben eddig jártam. Van valami ebben a lakásban, ami hasonlít a szüleim lakására. De mi lehet az?

A sokat emlegetett Krizsán Ernő, akiről idefele jövet Bogdán háromszor is elmondta, hogy a demokratikus ellenzék tevékeny tagja volt, egy természetes, szőrös férfi, öregedő Piedone, keresztbe vetett lábakkal ül a kanapén, kezében irodalmi-közéleti folyóirat. Egy kritika mondataiból szemezget. Elégedetlen, fel van háborodva, ez nem színvonal, ez semmi, különben meg az interjúkötet is rémes, amiről szó van, na jó, nem rémes, de lehetne jobb is, csak az a baj, hogy a Gyuri egy romantikus barom, akit épp a nem múltó meghatottsága és ragacsos érzelmei hátráltatnak abban, hogy mélyebbre ássa magát a témában, hogy valódi kérdéseket tegyen fel, és ne csak ilyen tingli-tangli marhaságokat, mit ér ez így, csupán egy hazugság, hogy együtt sírdogáljunk meghatottan, hogy micsoda hősök voltunk, lehangoló.

Nevetnek az ebédlőasztalnál ülők: egy Lipták Pali nevű farmeringes, kopaszodó politológus, ex-Jugoszlávia-szakértő, a felesége, Jutka, aki az orosz tanszéken tanít, valamint egy Román Feri nevű halk szavú alak, akiről utólag tudom meg, hogy közepesen híres író. És nevetnek a sarokkanapén ülők: a házigazda Krizsán Ernő, egy Öcsi nevű szociológus, aki statisztikus valamelyik közvéleménykutató cégnél, valamint a hetvenes éveit taposó Faragó Kati, a társaság legidősebb tagja, aki egyik cigarettáról gyűjt a másikra, hangja, akár egy férfié, tőle már én is olvastam ezt-azt, és birtokomban van az egyik sokat hivatkozott könyve, amit a magyar társadalom villámgyorsan elszegényedő rétegeiről írt röviddel a rendszerváltás után. Nevet az ajtófélfát támasztó magas, kövérkés lány, Krizsán Hanna is, hát ő az, aki még nem szült unokát, nálam alig idősebb, ötödéves a szociológián, cigányokat kutat és mindig mosolyog, szép kerek feje akár egy gigantikus barack, méretes lábfeje kötött zokniban izeg-mozog a perzsaszőnyegen, térdig érő rózsaszín kardigánján húzogatja le és fel a zipzárt, így rövid pillanatokra megláthatjuk terebélyes melleit és kidudorodó hasát. Ennek az óriásnak mintha minimális frusztrációja sem lenne amiatt, hogy ilyen nagyra nőtt. Az adottságai egyértelműen rosszabbak az enyémnél, mégis

ahogy az ajtófélfába kapaszkodva hajlong, ahogy a haját csavargatja, ahogy gurgulázva kacag, mint egy szép lány, aki tudomást sem vesz a saját szépségéről, ám ettől csak még szebb. Hasznomra van a folyamatos önvizsgálat, a gondosan pallezózott gyanakvó tekintet, máris leleplezem magam saját magam előtt, hogy én kész lennék megharagudni erre a Krizsán Hannára azért, mert ő ilyen látványosan nem foglalkozik bizonyos íratlan szabályokkal, amiket én olyannyira megvetek, és amelyekhez mégis tartom magam. Nem tölti ki napjaimat a fölösleges kilóim és az arcom tökéletlensége miatti aggodalom, de eszembe sem jutna afféle merészség, hogy magamat szépként prezentáljam mások előtt. A szépnek kikiáltott testekre megvetéssel nézek. A hozzám hasonló semmilyenekre kollegiális cinkossággal. A csúnyákra, tökéletlenekre együttérzéssel, szánakozással. Krizsán Hannára tehát együttérzéssel tekintenek, de ő ebből nem kér.

Nevetünk mi is. Még csak most léptünk be a szobába, nem értjük hát, hogy min nevetünk, de attól még jólesik ez a nevetés. Bogdán bemutat minket.

– Milyen szerencsések ezek a diákok – mondja Faragó Kati –, hogy a tanáruk ilyen komolyan veszi a nevelésüket, hogy még a szakmai társaságba is elhurcolja őket.

Bogdán kacarászik, rácsap Levente hátára, és Levente, mintha csak Bogdánt utánozná, ugyanúgy, ugyanazon a hangon kacarászik szeretett tanárával együtt. Még soha nem láttam Bogdánt ilyennek, de az este folyamán még sokszor fogom: igyekszik, hogy ezeknek az embereknek a kedvére tegyen, úgy akar megfelelni nekik, hogy már réges-rég kivívta a tiszteletüket, és mégis, mintha még előtte tornyosulna ez a feladat. Noha mindez az első pillanattól kezdve világosan látszik, egy darabig arra gyanakszom, hogy én vagyok az, aki rosszul ítéli meg a helyzetet, és egyszerűen félreérték valamit.

Miután mindenkinek gondosan bemutatkoztunk, és már le is telepednénk az asztalhoz, Ernő és Panni megállítanak és nekifeszülnek, hogy az asztalt kinyissák a duplájára, így szokták csinálni, ha ekkora vendégserег lepi el a házat, így akár tizennégy embert is le tudnak ültetni. A szerkezet vészterhes hangokat ad ki, Ernő és Panni két oldalról ráncigálják, Faragó Kati füstölve hajol be középen, és nézi, hogy mi lehet a probléma. A többiek ülnek, Bogdán az asztal alá gurul, és onnan átlátva a problémát, néhány jól irányzott pöccintéssel megoldja. Leülünk az asztal köré mindannyian, az eddig a sarokkanapén lazítók is áttelepülnek, Panni a lakás különböző pontjairól székeket hoz, közben még mindig Bogdánt ünnepeljük, akiben egy mérnök veszett el.

Az ételnek még kell egy kis idő, érkezik vissza a konyhából Panni, bár nem ő a főszakács, egy ilyen kaliberű vacsorát – tudniillik fácán – csakis Ernő készíthet el, ott lógtak a madarak az ajtó előtt, ez nem vicc, az ember könnyen lebólinthatta volna őket, ha nem figyel, már ha az ember nagyra nőtt, és nem ilyen kis seggdugasz, mondja magáról nevetve Szántó Panni. A seggdugasz kifejezés élesen belehasít a levegőbe, erről eszembe jut, hogy az ajtónál meg hülyének nevezte magát, és akkor is furcsállottam, hogy egy ilyen előkelő nő – ő talán nevetne, ha hallaná, hogy magamban előkelő nőnek nevezem – ilyen könnyen nevezi magát hülyének, és ez még mindig semmi a seggdugaszhoz képest. A fácánok kalandos úton kerültek hozzájuk, mondja Ernő, és körbenéz a társaságon, mintha várná, hogy találgatni kezdjük, hogyan kerültek ide a fácánok. Faragó Kati figyelmesen

nézi a tényért, amit Panni éppen elé rak, és miután tíz másodperc is eltelik anélkül, hogy valaki válaszolna, készségesen rákérdez. Talán egy terepalany ajándékozta Ernőnek?

Bingó, kiáltja Ernő.

Hát, ilyen ez a terepmunka, fordul felénk Bogdán, a végén még ők hálásak nekünk, és ez nem vicc. De érthető, mert elmondhatják az életüket, amire talán még soha nem volt módjuk. Összerakják ezt a történetet, és ezzel összerakják magukat. Pedig félnek az elején, azt hiszik, hogy valami revizzorral hozta őket össze a sors, akinek meg kell felelniük, de a végére ez teljesen megváltozik. Azért ez szép valahol.

Nem tudom, gyerekek, szólal meg Öcsi. Krizsán Ernő tíz ujjal vakarássza szakállas állat úgy, mintha egy állatot döngönyözne. Te tudod a legjobban, mondja Öcsinek, hogy gyakran még akkor is hálásak, ha csak egy tízoldalas kérdőívre kell válaszolniuk. Meg vagyok róla győződve, hogy ugyanez lesz majd a népszámláláson is, csak a szarért-húgyért dolgozó kérdezőbiztosok nem tudnak kezdeni a helyzettel semmit.

Szerencsére, öregem, te tudsz, válaszolja Öcsi, és mivel épp felállt, hogy a CD-toronyról levegyen egy lemezt, útközben Krizsán Ernő a feje búbjára cuppanós pusztit nyom. Ettől zavarba jövök.

Közben abrosz kerül az asztalra, szép sorban érkeznek a tényérok, az evőeszközök, Panni mentetetők, hogy csak most terít, nem szeret előre megteríteni, kispolgári az igyekezet, hogy minden glédában álljon, mire megjönnek a vendégek. Hanna beledöfi a villáját az asztalterítőbe, de mama, azért ne nevezd kispolgárinak, mondja, legalábbis ne ezzel a hangsúllyal mondd a kispolgári szót. Véletlen volt, bocsánat, kiáltja Panni, már a papírtörő gurigát hozza a konyhából, nincs szalvéta, tépjen magának mindenki egyet! Most már csak az a kérdés, hogy a fácán jól átmelegedett-e, tudniillik két tepsivel is készült, hogy elég legyen mindenkinek, és az elsőt már délután megsütötte Ernő, most csak beraktam a másik mellé egy kicsit, nem viszi le a hangsúlyt a mondat végén Panni, egyszerűen csak leül. Jól van, gyerekek, mondja Ernő, és feláll. Az ételeket már ő hozza be. Kisebb tálakkal tér vissza a konyhából, ez nem a fácán, hadd melegedjen még a madár, előtte egy kis csemege a Fény utcai piacról, ezek juhtúrós kosárcák, ezek meg rokfortos kosárcák, az olajbogyó olajbogyó, de hadd hívjam fel a tisztelt egybegyűlték figyelmét, ez nem az a százgrammos magozott vacak, amit a műanyag zacsimban megveszel, ez meg itt úgynevezett aszalt paradicsomos kenecice. Na, ne lakjatok jól!

Falatozunk, hozzá bort iszunk. Krizsán Hanna engem és Leventét kérdez arról, hogy van-e már valamilyen kutatási témánk. Tréfálkozva hozzászól, tudjátok, ezt semmi esetre sem szabad elszélni, de azért jobb mielőbb letenni a garast valami mellett. Szóltanul mosolygunk, főleg Levente, mert a társaság őt fürkészi, tőle várják, hogy először válaszol erre a megfelelni vágyó másodéves szociológusok számára közepesen bonyolult kérdésre. Látom, hogy Levente szája bizonytalanul nyílni kezd, amikor Öcsi felugrik az előbbi CD-vel a kezében, gyerekek, ezt ugye betehetem?, kérdezi. Panni készségesen bólogat, mivel rág, nem szólal meg, mintha árnyjátékhoz emelné a kezét, a hifitorony irányába mutat, hajszára ugyanezt a rágás közbeni mozdulatot mutatja be Ernő is, egyedül Hanna szeme

kerekedik ki, ahogy megpillantja a CD-lemez borítóját az asztal másik végéből. Most komolyan, Öcsi bácsi, Wagner? Ezt nem gondolod komolyan! Emelje fel a kezét, aki nem kér Wagnerből, jelenti ki, és szépen ívelt, kerekded karját a magasba lendíti, majd teátrális csalódottsággal néz körbe, mert rajta kívül senki sem jelentkezik. Az én gyötrelmem is csak egy pillanatig tart, csak a másodperc töredékéig kell izgulnom amiatt, hogy esetleg meg kell indokolnom a választásomat. De szerencsére Hanna szavazásra való felhívását senki sem veszi komolyan. Öcsi nem adja fel. Ez csak a Trisztán, könyörgöm, legalább a nyitányt hallgassuk meg! Az nem egy giccses szar?, kérdezi félhangosan Román Feri a mellette ülő Lipták Palit, aki nem válaszol, csak röhög. Jó, lehet, hogy nekem nincs olyan fantasztikus ízlésem, mondja Öcsi, és nem értek a zenéhez úgy, ahogy illene, de tudjátok, mit, nem is bánom, egyszerűen szeretem azt a fajta zenét, ami duzzad az érzelmeiktől, de közben jól odaszó. Hadd tegye be, néz Hannára Faragó Kati, én most már a fiatalokat szeretném hallani a kutatási témájukról. Szántó Panni lenyelte a falatot, egyszerre szól a lányához és Román Ferihez, nem hiszem, hogy Wagnerről kéne vitatkozzunk, hogy Wagner jó vagy nem jó, hát ne vicceljetez már. Én csak azt mondtam, hogy nem ideillő, visítja Hanna. Öcsi a lányra mosolyog, Hannuska, te már vagy tizenöt éve kamaszodsz, ez lehetséges? Na jó, feladom, tárja szét a karját Hanna, ő is mosolyog, így jelzi, hogy nem haragszik, sőt kicsit unja már a témát, hosszú haját a szája elé emeli, és beleásít a szép vörösesbarna függönybe. Akkor nézzünk valami mást, Öcsi a CD-tornyot bogarássza, ez a Chopin-ballada is jó lehet, vagy ez a Brahms, de mondjuk ez Giesekinggel van, hoppá, most látom, hogy ezen a Schumannon is Gieseking klimpírozik, ti valami Giesekingrajongók vagytok, vagy mi? Mi a baj Giesekinggel, Öcsi bácsi?, kérdezi Hanna, Heideggert is olvassuk attól még, amiért szerette Hitlert. Gieseking szerette Hitlert?, kérdezi Panni Ernőtől, aki elhúzza a száját, ja, lehet, rémlik valami. Faragó Kati feláll, elég ebből, mondja, kiveszi az egyik CD-t Öcsi kezéből, és megpróbálja berakni a lejátszóba, de a mozdulat abbamarad, nem tudja, hogy melyik gombot nyomja meg. Hanna is odaugrik, egy másik polcra lekap egy másik CD-t, ne hallgassunk most komolyzenét, mondja, egy pillanat, és elindít valami mást. Mire visszaülnek, egy vidám hangú nő portugálul kezd énekelni.

Hát, úgy még nincs kutatási témám, inkább a kutatási módszereket illetően vagyok biztos magamban, kezdi Levente, és mintha startpisztoly dördülne el, fejben messzire loholok, hogy egyetlen további szót se halljak. Pontosán tudom, hogy mit fog mondani, és azt is, hogy közben meg fogunk döglenni az unalomtól. Pedig megvan a magához való esze, de ha mint a tudás jövődöbéli letéteményese kívánja prezentálni önmagát, az agya a felére zsugorodik. Lehetséges, hogy csupán számomra ennyire nyilvánvaló, hogy Levente egy eminens hajbókoló pedálgép? Miért csillog a többiek szeme, miért bólogatnak értőn, miközben ezt a rakás közhelyet hallgatják? Miért olyan nevetségesen átszellemült Bogdán arca, miközben ezek az ő szavai, amiket Levente lényegében bemagolt? Nagyon érdekes és egyben nagyon szomorú is.

Én kezdettől fogva arra törekszem, hogy invencióval álljak elő. Ez az egyetlen esélyem. Nehezítő körülmény, hogy nem vagyok igazán művelt. Mostanában értem meg igazán, hogy mennyire komoly hátrányt jelent, hogy nem értelmiségi családban nőttem fel, és nem jártam jó iskolákba. A kemény adataim ellenem

vannak. És ahogy egyre több időt töltök az egyetemen, egyre kevésbé érzem, hogy valaha részletes, átfogó tudásom lehet a dolgokról. Azt mondogatom magamnak, hogy okos vagyok, csak a munícióm kevés. Szívesen beszélnék erről ezeknek az embereknek, még mielőtt ők leplezik le az én hiányosságaimat. Hogy úgy érzem, mintha lenne egy nagy puskám, csak a tölténytáram hiányos. Igen, puskám. Ez lehet az oka, hogy annyi mindent olyan jól átlátok, többek között azt is felismerem, és ez a hipotézisem nap mint nap megerősítést nyer, tudniillik, hogy évfolyamtársaim jelentős része ostoba. Sokat jelent számomra az ő ostobaságuk. Reményt, örömet, friss levegőt.

Ha Levente majd befejezi a mondókáját, én röviden és visszafogottan fogom ismertetni a magam hitvallását. Igen, talán a hitvallás kifejezést is használnom kellene. Azt fogom mondani, hogy én inkább az interdiszciplinaritásban hiszek. Abban látom a jövőt. Azt is el fogom mondani, hogy a hazai humántudományok között jelenleg nincs igazán átjárás, hogy az egyes tudományágakban nem tudják, hogy mi folyik a másik területen, és a kultúratudományok éppen ezen kísérelnek meg túllépni, és ennek nyugaton már több évtizedes hagyománya van, és ha példát kell mondanom, akkor figyelmükbe ajánlom, hogy meg lehet vizsgálni egy társadalom nemzetéről alkotott képét a nemzeti történelmet bemutató kiállításokon keresztül, és lehet vizsgálni egy társadalom nőkhöz való viszonyát irodalmi, sőt mi több, irodalomkritikai szövegeken keresztül. A posztmodern szót jobb, ha nem mondom ki, azzal az elmúlt egy hónapban kétszer is ráfáztam, az egyik vizsgáztatóm kis híján megbuktatott, és hosszan ecsetelte, hogy mennyire elege van a hozzám hasonló zöldfülűekből, akik orrba-szájba posztmodernnek, és közben még azt sem tudják, hogy eredetileg ez egy építészeti kifejezés. A feminizmus szót is jobb, ha kerülöm, ha nem akarom, hogy egy taknyos hisztérikának tartsanak, aki a szexuális frusztrációit gyorsan múló divatelméletek előtti leborulással kívánja leplezni. Miután így röviden összefoglalom az általam képviselni vágyott irányt, hogy a további kérdéseknek elejét vegyem, rögtön Hannához fordulok, és megkérdem, hogy miből írja a szakdolgozatát. Nem hiányoznak a további kérdések, nem hiányzik, hogy bajba kerüljek. Ezt a kis mondandómat is hosszan csiszoltam, egyenként raktam össze a félmondatocskákat, és amikor Kinga éppen nem volt a szobában, el is próbáltam párszor, hogy viszonylag természetesen tudjam elmondani. Ez még éppen nem csalás.

Hogy végül mindezt mégsem mondom el, annak több oka is van.